తెలుగుజాతి తొలి విజ్ఞానసర్వస్వం

శ్రీ తిమ్మావఝల కోదండరామయ్య.

—:♦:—

నన్నయనాటినుండి నేటిదాకా వెలసినతెలుగు కవులలో పాలకుఱికి సోమనాథకవికి గలప్రత్యేకత విశిష్టమైనది. ఆయన రచించిన బసవపురాణం, పండితారాధ్య చరిత్ర మొదలయిన గ్రంథాలను చదివినప్పుడు సోమనాథుడు ఒక్క కవిగా మాత్రమేకాక బహుముఖ ప్రజ్ఞాశాలీ, లోకజ్ఞుడూ అయిన ఒక మహనీయవ్యక్తిగా మనకు గోచరిస్తాడు. వేదాలు, వేదాంగాలు చదివిన విప్రవరేణ్యుడయినా మడివాలు మాచయ్య మొదలయిన నిమ్నజాతి శివభక్తుల భక్తిమహిమకు ముగ్ధుడైపోయి వారి భక్తిమయ చరిత్రలకు కావ్యత్వగౌరవం చేకూర్చిన మహోదారు డాయన! దేశంలో తనకాలంలో ప్రచారంలో వుండిన మతముల—వాదముల స్వరూపాలను తెలిపి వాటిని సోపపత్తికంగా ఖండించి శివమతం ప్రతిష్ఠాపించిన పరమమాహేశ్వరు డాయన! ద్విపదను శ్రుతసమ్మితం చేసి జానుతెనుగున కవితామందాకినిని జాలువార్చిన భగీరథకల్పు డాయన! భాష, వస్తువు, ఛందము—ఈమూడింటిలోనూ తనకు ముందుండిన సంప్రదాయాలను కాదని వాటిలో విప్లవం సాధించిన విప్లవవీరు డాయన! పరమశివుని పంచవింశతిలీలలు మొదలుకొని పర్వతమెక్కే పరుసజనుల వేషభాషలదాకా ఆయన తన గ్రంథాలలో చెప్పనివిషయం లేదు; తడవని అంశం లేదు. తనభావధారకు అడ్డువచ్చిన ప్రతివిషయాన్నీ ఆయన సంపూర్ణంగా వర్ణించినాడు; సాకల్యంగా చర్చించినాడు. ఆయనవైదుష్యం అపారం! ఆయన లోకజ్ఞత అప్రతిమానం! తనకాలంనాటి ఆటలు—పాటలు, విద్యలు-వినోదాలు, పత్తిరులు-పండ్లు, కొండలు, నదులు, మకుటములు, వస్త్రములు, వీణలు, రాగములు, తాళములు ఒకటేమిటి ఆయన యెన్నోవిషయలను తెలిపినాడు. సోమనాథునినాటి సాంఘిక జీవనస్వరూపం తెలుసుకోడానికి ఆయన గ్రంథసంచయం-ముఖ్యంగా ఆయన పండితారాధ్య చరిత్ర ఒక విజ్ఞానసర్వస్వం లాంటిది. అది చదువుతున్నప్పుడు ముఖ్యంగా పర్వతప్రకరణంలో ఆకాలపు సంఘంలో మనమూ ఒక్కరైనట్లుగా వింతభావన ఒకటి మనహృదయంలో కలగడమే కాక మనయెదుటా, మనచుట్టూ ఆనాటి సంఘం తాండవిస్తున్నట్టు మనకు గోచరిస్తుంది. ఇదే సోమనాథునిలో ఉన్న ప్రత్యేకత. తెలుగు కవులలో ఈయనవలె ప్రజలకు యింతసన్నిహితంగా వుండినకవీ, తెలుగు ప్రజాజీవనమును యింత చక్కగా తనకావ్యంలో ప్రదర్శించిన కవీ యీయన ఒక్కడు మాత్రమే. క్రీడాభిరామంలోకూడా నాటిసాంఘిక జీవనం ప్రతిబింబితమైంది. కాని పండితారాధ్య చరిత్రలోవలె బహుముఖంగా ప్రతిబింబితంకాలేదు. ఆయన చెప్పినవిషయాలు ఎన్నో నేడు మనకు తెలియవు. కొన్నిటి స్వరూపాలే మనకు నేడు అర్థంకావు. ఆయన పేర్కొన్న యెన్ని విషయాలో నేడు మనజీవన వ్యవహారంనుండి తప్పిపోయినవి. కాని అక్కఱతో—అభినివేశంతో ఆయన పేర్కొన్న ఆయనకాలంనాటి విషయాలను అథమపక్షం ఒకచోట చేర్చుకొని యింత విజ్ఞాన భాండారాన్ని ఆయన మనకు అందజేసి పోయినాడని ఒక్కసారి కృతజ్ఞతతో స్మరించడం మనకు కర్తవ్యం.

పండితారాధ్య చరిత్రలో విజ్ఞాన సర్వస్వంలోలాగా కొన్ని వర్గాలకింద చెప్పబడిన విషయాల నిక్కడ ఒకచోట చేర్చడానిక

ద్వి. అగ్నిసంస్కారాదు లర్థి జేయింపు
ప్రాజ్ఞుల విప్రులఁ బనిచి వేవేగ
-మడికిసింగన-ద్విపద 281-18.' పం

క. అగ్నిధ్రుఁడను మునీంద్రుఁడు
ప్రాజ్ఞుఁడు......
-హరిభట్టు ఏకాదశస్కంధము.

ద్వి. అగ్నిప్రవేశమయ్యెడఁ జేతుమను మఁ
బ్రజ్ఞ వాటించిరి బ్రమసి యాసెట్లు
తిరువెంగళకవి చొక్కనాథచరిత్ర—164పుట

శా. శార్ఙ్గంబే మురువంచు......
జార్గొప్పు.........నూ
గార్గోముల్... మేలూరుబిం
దుర్గాముల్
బహుళాశ్వచరిత్ర: దామెరవెంగళభూపాలుఁడు

ప్రయత్నం జరిగింది. సోమనాథుని నాటి సాంఘిక జీవనచరిత్రను గ్రంథసహాయంతో నిర్మింపదలచుకొన్న భావి పరిశోధక విద్వాంసులకు ఈపరిశ్రమము సహాయకారి కాగలదన డంలో సందేహంలేదు.

లింగములు:—

ఇంద్రనీలమయ లింగము, శైలమయలింగము, మణిమయలింగము, హేమమయలింగము, రౌప్యమయలింగము, ఆరకూటమయలింగము, కాంస్యకమయలింగము, పార్థివలింగము, అన్నమయ లింగము, ముక్తాఫలమయలింగము, ప్రవాళమయ లింగము, కృష్ణాయసమయలింగము, త్రపుసీసమయలింగము, త్రైలోహకమయలింగము, సర్వలోహమయలింగము, సైకతలింగము, పిష్టమయ లింగము, గంధలింగము, దూర్వామయలింగము, దధిమయలింగము, ఆజ్యలింగము, కుశాగ్రమయ లింగము, మరకతస్ఫారలింగము, నవనీతలింగము, పుష్పలింగము.

పేళ్లు:—

యొగ్గన్న, భిన్న, బలభద్ర, మైలారమత్తెన, సోమయాజులపెద్ది, వామనభట్టు, దామోదరప్పన, వామనకూచి, కేశవపుటశాస్త్రి, కేమనపెన్ని, వాశము మైలారు, భట్టుపాధ్యాయు, అప్పట్లపెద్ది, అంశమసూరపోతి, పప్పుకేశవుడు, సంబవులమాధవుడు, మానంబుమారన్న, మంచయదడ్డ, దోనయభట్లు, ధూర్తవిట్టలుడు, సిమ్మెనమల్లి, కూచెనగారి తమ్మి, కొమ్మనప్పన, బొల్లికోడె యల్లాడి, ఉష్ణమువారి పెన్నొజ్జులు, కప్పకృష్ణమ్మ, యరగడ్డ కేమనకూచి, వరిగడ్పువారి కుప్పనయాజివంగ, వరకయజ్ఞమ, ఉండి భాస్కరయొజ్జ, గందిగిశైతన, కామ యగ్గెన, ముకుందన, దక్షిణగోపాలమంచి, మేడిచెట్టయితన, మిండవల్లభుడు, దూడగద్పప్పన, దుష్టరాఘవుడు, ఎత్తుగా లైతన, ఈశ్వరభట్టు.

ఆభరణములు:—

కంచుమట్టెలు, ఉంగరములు, వల్దయూరులు, నల్లగాజులు, తగరపుకడియములు, పచ్చగాజు పూసలు, సంకుపూసలు, నల్లపూసల బన్నసరము.

శివమహోత్సవములలో ముచ్చటలు :

పాదాబ్జములమీద పడియుండువారు, పాదరేణువులందు పడిపొర్లువారు, చుట్టుచేరి ప్రణుతించువారు, నాఅమ్మ నాఅక్క నాతల్లి అని ముద్దాడువారు, మొలలయందు, తలలయందు ప్రోకులు చుట్టుకొని నటించువారు, చూరిలోని సెంబళికోల దూసికొని కేళికలు చేయువారు, కత్తియు, ఆరెయు పట్టి యెగిరియెగిరి ఆడువారు, పాదరక్షలు తలలపై నిడుకొని ఆడువారు, సంబవులు తాటించి ఆధూళిని ధరించువారు, చెప్పులెగురవేసి పట్టుచు నాడువారు, చుట్టును చప్పటలుపెట్టి గునిసిగునిసి యాడువారు, పదపద్యముల గూర్చి పాడువారు, దండనాయకుని గీతములు పాడుచు సోలెడువారు, పురాతన మహితగీతులు పాడువారు, పంచమహావాద్య పటలములతో నాడువారు, కోయని యార్చుచు కునిసియాడుచు చాంగుభళాయనువారు, విభూతి వసంత మాడువారు.

శివగ్రంథములు:—

హరలీల, మహిమ్న స్తవము, మలహణము, అనామయము, హలాయుధము, పంచగద్యములు, శివతత్త్వసారము, రుద్రమహిమ, సంసారమాయా స్తవము, శంకరగీత, ఆనందగీతములు.

అష్టనీరాంజనములు:—

దర్శననీరాంజనము, అవసరనీరాంజనము, మజ్జననీరాంజనము, మాంగల్యనీరాంజనము, శృంగారనీరాంజనము, మహానీరాంజనము, ఆనందనీరాంజనము, అసంఖ్యాతనీరాంజనము.

శివభక్తులు:

సకలేశుమాదిరాజయ్య, మడివాలుమాచిదేవయ్య, కన్నడబ్రహ్మదేవయ్య, తెనుగుజొమ్మయ్య సొడ్డలదేవు బాచిరాజయ్య, మాళిగమారయ్య, కలకేతబ్రహ్మయ్య, డోహరికక్కయ్య, సురియ చౌండయ్య, ముసుండిచౌండయ్య, ఏకాంత రామయ్య, ఉత్తమాంగదకేశి, కన్నడబ్రహ్మ దేవయ్య, కొండగుడికేశిరాజు, శివనాగుమయ్య, గుడుబెకాళవ్వ, శివరాత్రిభద్రదేవుడు, ఘటికావసరముల కాలకంఠుడు, పసిడియారతుల వీరభద్రుడు, పట్టునూలివత్తుల త్రిపురారి, కప్పురపునివాళి సంగమయ్య, కస్తురిప్రేంక యుద్భటయ్య, రంగవల్లిమాయణ్ణ, ఇచ్చపంట సోద్దేవుడు, కంగళవిరుపాక్షదేవడు, హొసనాలిగెయ శివయోగదేవుడు, ప్రేవుల ప్రబ్బతయ్య, గోవింద భట్టారకుడు.

వాదములు:

కర్మవాదము, కాలవాదము, వేదాంతము, సాంఖ్యవాదము, యోగవాదము, చార్వాక వాదము, పాంచరాత్రవాదము, బౌద్ధవాదము, జైనవాదము.

శివుని పంచవింశతి లీలలు:

చంద్రధారణము, దాక్షాయణీవివాహము, వృషభవాహనము చేకొనుట, గజాసురసంహారము, పార్వతీవివాహము, హరిశవమును, అజుకపాలమునుదాల్చుట, కామసంహారము, కాలసంహారము, త్రిపురాసుర సంహారము, జలంధర సంహారము, బ్రహ్మశిరముగొనుట, వీరభద్ర శౌర్యము, శరభమై హరిని హరించుట, అర్ధనారీశ్వరత్వము, కిరాతార్జునీయము, కంకాళవేషము దాల్చుట, చండీశునకు ప్రసాదమిచ్చుట, హాలాహల భక్షణము, విష్ణువునకు చక్రము, నేత్రము నిచ్చుట, వినాయకుని విఘ్నేశ్వరునిగాఁజేయుట, ఉమాస్కందులకుఁ దనతత్త్వమును తెలుపుట, ఏకపాదావతారము, అజహరులకొలువు గైకొనుట, దక్షిణామూర్తివేషము, ఉరులింగస్వరూపము గైకొనుట.

అసాధ్య కార్యములు :

నేలకు నింగికి నూత్రపట్టుట, మోకాళ్లను బట్టతలలును ముడివెట్టుట, తననీడ గడవ జూచుట, ఎండమావుల కడగాళ్లుగట్టుట, పాతెడునీరు రెండుగా వ్రేయుట, పులిజున్ను కో అని అమ్ముట, రాతిలో నార యొలుచుట, చట్రాతిపై క్రుంకుట, ఏనుంగు పురుడోముట, ఇసుక త్రాడుపేనుట, దిశలు తాళములు వాయించుట, రోకటియందు చిగురులుకోయుట, కలి వెన్నను పుచ్చుట, కొండలు దొంతి పేర్చుట, మంచుమంచాన గొలుచుట, సేవగలు సేయుట, వడగండ్ల గుండ్లు గట్టుట, వెన్నెల ప్రోవుగాజేయుట, చచ్చిపుట్టుట.

శివరాత్రి తిరునాళ్ల వేడుకలు పుటలు 434-442.

పలుకుబళ్లు:

ముక్కుపైకత్తి, వీపుకోల, ఎక్కుకొఱ్ఱు, తలగుండు, హృదయశల్యము, పొట్టలోపలి అమ్ము, రొమ్ముగూటము, కంటికసవు, తుది నాలుకముల్లు, గుండెబెదరు, మెడజుట్టుపాము, పాఱిసమరుమిత్తి, నెత్తిగాలము, మనసుతల్లడము, నోరితాళము,

పారాయణగ్రంథములు:

దక్షాధ్వరము, వ్యాసాష్టకము, గణాడంబరము, శారభము, పంచగద్యములు, రుద్ర మహిమ, శివతత్త్వసారము, సంసారమాయాస్తవము.

పదరచనములు:

తుమ్మెదపదములు, ప్రభాతపదములు, పర్వత పదములు, ఆనందపదములు, శంకరపదములు, నివాళిపదములు, వాలేశుపదములు, గొబ్బిపదములు, వెన్నెలపదములు, సంజవర్ణన, గణవర్ణన పదములు.

గణమాలిక : రుద్రగణములు ;

యోగాచార్యులు:

తిరునీలకంఠుడు, తిరునీలనక్క, తిరుమూల దేవుడు, తిరునాళ్లపోవ, మానకంజారుడు, మంగయక్కరసి, ఆనాయనారు, మెున్నయ ధరుడు, విట్టి, నంగరోహిణి, పిళ్లనయనారు, సంగచండుడు, పూసలనయనారు, వరమనాచి, దీపదకళియారు, కరిగణనాథుడు, వలికామదేవడు, అమరనీతి, ఇరువదాండారి, మురుఘు, నమినంది, ఏణాధినాథుడు, సాంఖ్యతొండభూపతి, చిరుతొణ, తిరుకురిపితొండడు, నంబిచిర్తొండడు, చీరాలదేవడు, చేదిరాజయ్య, కారుగాళవ్వ, ఏకాసి, సోమాసి, మారడు, వీరపేర్మాణ్డిదేవడు, వీరచోడడు, జడయారి రిత్తాండి, యెల్పఘు, చెలఁది, వాగీశనారు, కోల్పులి, అళియదంగుళి నయనారు, చిఱుపులియార్క, లుచ్చిరినయనారు, మిఱుమిండయాఱు, నమిత్తాండియారు, కళియంబయరివాలు, కడుమలనంబి, కళియంబ, గుగ్గుళుక్కలినయనారు, కన్నప్పతాపసి, కరయూరుచోడడు, చెన్నయ్య, చోడడు, చేరమరాయడు, ఇళిగుడిమారయ్య, ఇడుమారదేవడు, అడిభర్త, ఒణుమాడి.

షోడశగణములు:

హొన్నయ్య, పాండ్యనాయుడు, గుడ్డవ్వ, కిన్నెరబ్రహ్మయ్య, కేతయ్య, బీరయ్య, హండయ్య, బిజ్జయ్య, ఘేనాగయ్య, నాగయ్య, కాళవఘణిహారి, సోమన్న, చిక్కలిగె నాగయ సేననాథ, దేవరబాచయ్య, పూవులబాచిదేవడు, బాచలదేవి,

దశగణములు:

వీరఘంటయ్య, మయిలారిదేవయ్యగారు, బొప్పలదేవి, కామలదేవిగారు, చోడవ్వ, సింగయ్య, బీచయ్యగారు, మాదేవన్నగారన్న, బెరసి, దసగణసింగయ్య.

సహస్రనామగణములు:

సింగిదేవడు, బమ్మిసెట్టి, సాతెక్క, సంగ, మైళిగ, నిజసంగయ్య, దేవరసుగారు, కన్నబరసి, ఫణిహారిబసవయ్య, పూసలబాచిదేవడు, దేవయ్య, ఓహిళదేవడు, చొప్పిదేవి, కామలదేవి, దేరసులు, శ్రీపతిపండితులు, సింధుబల్లహుడు, ధూపదమాచయ్య, ధూర్జటికేశి, మడివాలు మాచయ్య, మాదిరాజయ్య, బడకరబ్రహ్మయ్య, బాచి రాజయ్య, కిన్నర బ్రహ్మయ్య, కేశి రాజయ్య, కన్నడ బ్రహ్మయ్య, కాచిరాజయ్య, మోళిగమారయ్య, ముసుడి చౌడయ్య, శూలద బ్రహ్మయ్య, సురియచౌడయ్య, కలకేతబ్రహ్మయ్య, కక్కయ్య గారు, తెలుగేసు మసణయ్య, తెలుగు జొమ్మయ్య, ఉత్తమాంగద కేశి, హొన్నయ్య, గండగత్తెర, వాచయ్య, కాలాగ్ని రుద్రుడు, ఉదరద రామయ్య, వొన్నబ్రహ్మయ్య, కదిరె రేమయ్య మహకాళయ్య, బిబ్బిబాచయ్య, సవరద నాచయ్య, వీర నాచయ్య, అడపద రేచయ్య, నల్లయ్య, మధుపయ్య, బల్లేశు మల్లయ్య, గోడలమల్లయ్య, నిజలింగచిక్కయ్య, నిర్లజ్జశాంతి, నిజభావుడు, నిత్యనేమద మైలి, దసరయ్య, దేడరదాసి, గజ్జేసుమసణయ్య గారు, అమాత్య మల్లయ్య, జెట్టిమారయ్య, గౌళ భట్టారకుడు, బిట్టవ్వ, గోవింద భట్టారకుడు, శంకరదాసయ్య, శ్వపచయ్య, సుంకె బంకయ్య, మొఱటదవంకిదేవయ్య, యముగిదేవుడు, చిక్కలముగి దేవడు, అమరగుండము మల్లికార్జునయ్య, దారయ్య, భోగయ్య, దాసకేసయ్య, మారగౌళడు, మలయరాజయ్య, పంచాగ్ని సూర్యుడు, ఉద్భటుడు, సన్న్యాసి కంచయ్య, మల్లబ్రహ్మయ్య, వెల్లగొండ మహాదేవడు ఇత్యాది సహస్రనామ గణములు.

నేత్రరోగములు:

తప్పవోయినకన్ను, తడికన్ను, పొరయఁగప్పినకన్ను, గుడ్కుఁగన్ను, ఒడ్డుఁగన్ను, గ్రుడ్డికన్ను, బరిగన్ను, గోడ్రెప్పగన్ను, బ్రొడ్డుకన్ను, పువ్వువోయినకన్ను, పాలగట్టినకన్ను, బ్రంగుడుకన్ను, గ్రాలుకన్ను, నీరుగాఱెడుకన్ను, బ్రొందకన్ను, బ్రుస్సుకన్ను, మ్రందకన్ను, మ్రాదలకన్ను, పోటుఁగన్ను, బ్రొంగవోయిన కన్ను, దూటుగట్టినకన్ను, దూలగొన్కన్ను, మయిలకన్ను, మసుమసుకనికన్ను, అయిరకన్ను, అదరెడికన్ను, దోఁటువోయినకన్ను, తొలుఁగుడుఁగన్ను, దీఁటకన్ను, తిమిరంబు, రక్తదోషము, దుర్మాంసదోషము, వాయుదోషము, పటలము, దుర్దర్శి, కృష్ణకాస, అతిగక్తకాస, శ్వేతకాస.

ద్యూతపరిభాష:

దాయము, ఈరైదు, దుగ, ఇత్తిగ, దచ్చొక, పంచియ, చౌకదుగము, భద్రము, సత్తా, తీవంచ, సౌవంచి.

జూదమున నోడినవారికి 'తన తలచుట్టుఁ గాలువట్టి మోవఁగ నెత్తి కట్టుట శిక్ష'

ఉత్పాతములు:

పట్టణము పాడువాఱుట, తలలేనినీడకనుగొనుట, కలలోన కాలునిగనుట, రేయింబవళ్లు కుక్కలు మొఱుగుట, కావిరివెల్లి విరియుట, గుఱ్ఱముల తోకలయందు నిప్పులురాలుట, నేల కాలుట, నింగిపడినట్టుగా మేఘము లాసన్నమగుట, పగలుచుక్కలు కానవచ్చుట, ధూమముకవియుట, వంటకములు పుచ్చుట, భూమి కంపించుట, రాత్రియందు కాకులు గుడ్లగూబలు నక్కలు అరచుట, సుడిగాలి వీచుట, పశువులు మోరలెత్తుకొని పరుగెత్తుట, ఇంద్రచాపములు సూర్యచంద్ర పరివేషములను పొడుచుట, రాజునకు మంత్రివిరోధము, ప్రధాన విరోధము, ఆప్తభటవిరోధము, పుత్రవిరోధము నిరపరాధముగా కలుగుట, ఊరియందు మారి మసగుట—

వేశ్యావిడంబనములు—1-343-349.

పిల్లల ఆటలు:

రాగుంజు పోగుంజులాట, కుందెన గుడిగుడిగుంజంబులాట, అప్పలవిందులయాట, చప్పట్లు, సరిగుంజులాట, సేరె బొంతలయాట, సిట్లపొట్లాట, గోరంటలాట, దాగుడుమూతలాట, దిగుదిగుదిక్కొనునాట.

సంగీతవిషయాలు-వీణలు :

బ్రహ్మవీణ, కైలాసవీణ, సారంగవీణ, కూర్మవీణ, ఆకాశవీణ, రావణవీణ, గౌరివీణ, గాంధర్వ

వీణ, బాణవీణ, కాశ్యపవీణ, స్వయంభువీణ, భుజంగవీణ, భోజవీణ, కిన్నరవీణ, త్రినరివీణ, సరస్వతివీణ, మొల్లవీణ, మనోరథవీణ, సరథ గణనాథవీణ, కౌమారవీణ, అణివాణి, రావణహస్తము, తిపిరి, పకనె, వళి, విచిత్రక, నట, సాగరిక, గుంభిక, విపంచిక, సరవీణ, వరవాది వీణ, మల్లరి, కోలాష్టి, స్వరమండలము, ఘోషావతి, ఔదుంబరి, తంత్రిసాగరము, అంబుజవీణ.

తంత్రులు:

గీతానుగము, ఉభయానుగము, ముఖవీణానుగము, ద్రుతానుగము.

జన్యజనకవిరచనలు:

కరణికలు, దండి, చిత్రము, మృదువు, లలి, మాధుర్యము, ఉల్లసము, సయతాణము, మొగచాళము, సుకళ, హయతాణము, దశహరము, సారణము, బొట్టవణిక, తిరువు, వర్తి, తాళఘట్టె, కర్తరి.

బంధములు:

సమహస్తము, సైరణము, పదము, అంతరము, పారణ, దోర్తు, గలితము, జతి, ద్రుక్కరము, గచ్ఛము, మలపము, ముఖవాద్యము, జల్లణము, బొల్లావణి, మలపు, విబర్హణము, ఉల్లంఘి, అనుఘాతయుత్తాళ, విషమవాణి, అర్ధార్ధవాణి, అర్ధవాణి, దళకుంభవాణి, దండహస్త, జోవాణి, సమగ్రత, బిండహస్త, చంద్రాణి, గజవతి, పంచహస్త, శిరోవధి, అంతరావృత, విహస్త, పయశ్ఛేది, ఆస్థానగర్భ, జతి, పాజ, జలపాణి, సమపాణి, భేదగతి, పరిశ్రమము, గర్భనిర్ణయము.

సప్తతాళములు:

చంచుపుట, గచ్ఛపుట, షడ్గీత, ఉత్పుట, మోచిత, సమతాళ, సత్రచ్ఛేద.

సప్తవింశతి శుద్ధతాళములు:

ఎగ, బొంబడ, ఎడ, వాడ, గారు, హడక, బంధకరణ, బాడకరణ, క్రౌంచపదము, సరకరణ, ఆస్థానమండపము, ఫలము, చక్రవాళము, కలహంస, ఆర్య, లలిత, సరళ, విరళ, ఉమామందిర, మత్తమాతంగ, రథ్య, మఠ్ఠె, ముదవ, బంధమఠ్ఠేము, వరరూపకము, ఏకతాళము, మఠ్ఠతాళము,

అష్టోత్తర శతతాళ భేదములు:

ఖండితతర, అవఖండ, కంకాళ, ఖండిత, చండకి, ఖండవర్ణ, అవిఘూర్ణిత, కుటిల, ఘూర్ణిత, గోష్ఠి, ఆర్ణ, కచ్ఛణ, అణ, ఆదిమాతృక, తరక్షణపుత్రి, ఉద్వీక్షణ, ఉచ్ఛవటి, అక్షోళిక, చటిక, యష్టిక, పూర్వకంకాళ, మణిమిశ్రకంకాళ, ఖండకంకాళ, కావ్యకంకాళ, పంచాళ, భిన్నక, కోకిలప్రియ, నిరవద్య, రన్న, కుంజర, ఫణిరాజ, చతురశ్రధార, కృత్తి, ఛవిద్యాధర, రక్తధార, ఉత్తమమేరు, తాంబూలియాణ, మలపు, ఉత్ఫుల్లక, మాతంగ, అర్ధకళిక, సరస్వతి, కంఠాభరణ, మిశ్రతాళ, సంమిశ్రవాద్య, మిశ్రకళాస్ఫూర్తి, మిశ్రవర్ణము, సింహవిక్రీడిత, సింహనాద, సింహానందక, లక్ష్మీస్తన, ముక్తతాళ, పంచబ్రహ్మ, దశవృద్ధ, పంచతాళ, చాయణ, పరితాళ, ప్రసక్త, ఖుర, విసరఖుర, ఉత్తర, పంచవాణ, హరిణ, మాయూఖణ, ఆదికంఖాణ, ఖంజర, చతురశ్రఖంజర, కృష్ణఖంజర, అసమాన ఖంజర, తాళ, లక్షవతి, ధ్రువ, లయ, తనుభద్ర, లక్షణియాణ, విలంబిత, ఆది, మఠ్ఠె, వళీ, ధ్రువమఠ్ఠె, జంపెమఠ్ఠె, మును తెగమానంబు మఠ్ఠె.

అష్టాదశ వాసనాదములు :

జాతివాస, విజాతివాస, కుమారవాస, పక్షివాస, భువనవాస, శ్వేతవాస, భాస్కరవాస, వరరుద్రవాస, హరివాస, నిధివాస, అష్టదిగ్వాస, ఋషివాస, కార్తికవాస, అఘోరవాస, బ్రహ్మవాస, త్రిపురవాస, శివభక్తివాస, భువనాధిపతి వాస.

గతి భేదములు :

ఆలాపము, ప్రేంలనము, వ్యాప్తి, బెడంగు, చాలన, సుళికె, జరము, ఇంపు, అణువు, తిరువు, జయ, అనుజయ, కొంకు, వుణవూణ, వళి, భజవణ, పాంపు, సెవణ, వహణి, సవ్యాంగుళవహణి, అధరవహణి.

అక్షరములు :

స, రి, గ, మ, ప, ధ, ని

సప్తాలాపములు ::

ఆరోహి, అవరోహి, చక్రవాళ, సంపద, ప్రవ్యక్త, సువ్యక్త, లాలిత.

(సశేషము)